Venedik Kaynakları Osmanlı Tarihçiliğine Hangi Alanlarda Katkıda Bulunabilir?

Emrah Safa Gürkan
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümü

Bu tebliğ TÜBİTAK 1001 Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı kapsamında yürütülen 113K655 numaralı Onaltıncı Yüzyılın İlk Yarısında Akdeniz Haber Trafiğinde Osmanlı İmparatorluğu (AHTO) projesi dahilinde hazırlanmıştır

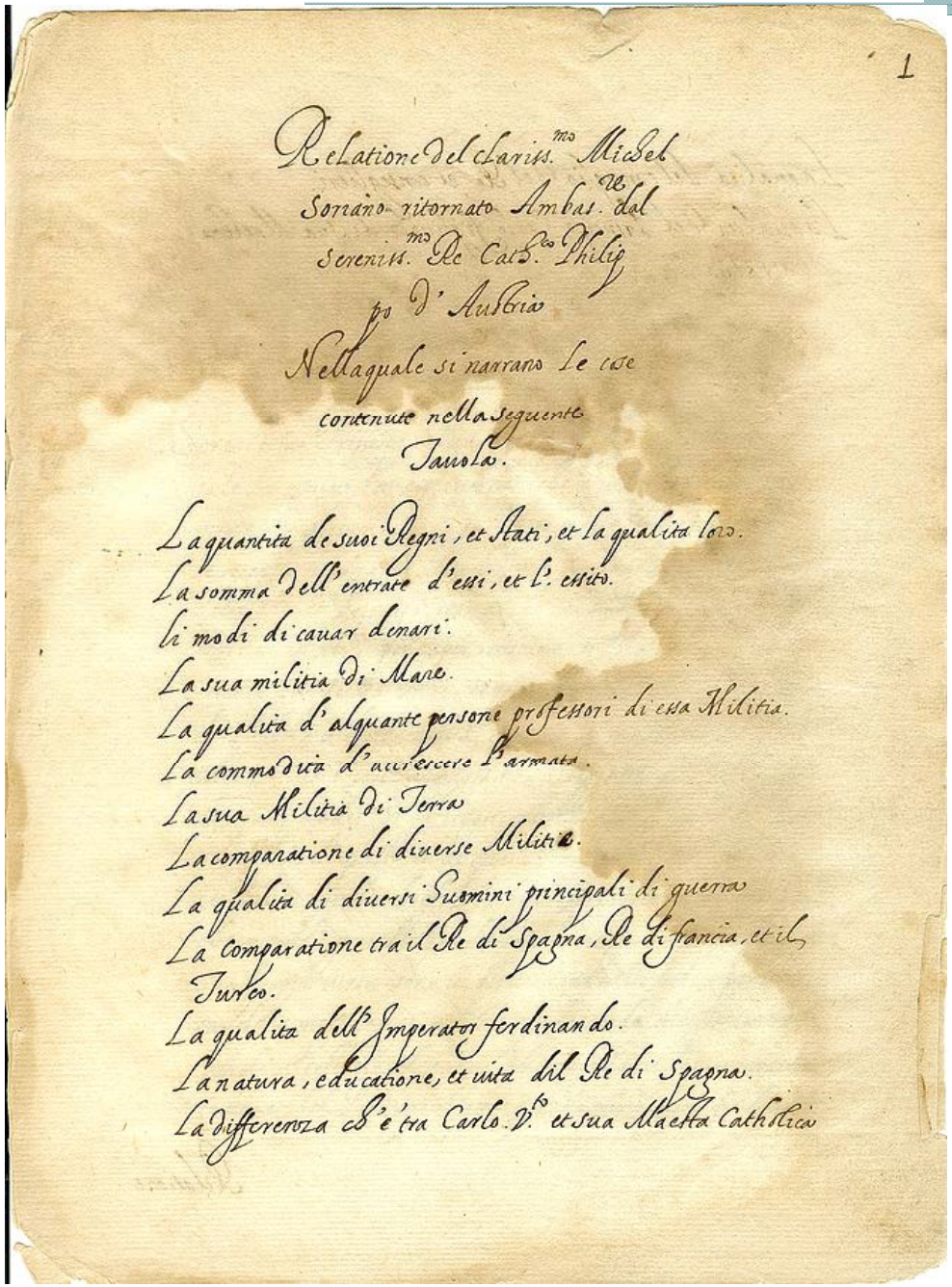
GİRİŞ

- Osmanlı tarih yazıcılığının çok eskilerden beri Avrupalı kaynakları kullandığını biliyoruz.
- Bunların içinde Venedik kaynakları güzide bir yer tutmaktadır.
- Özellikle Yeni Çağ'da Venedik'in Doğu Akdeniz'deki ticari ve siyasi çıkarları, onları Doğu'nun dikkatli gözlemcileri yapmıştır.
- Daha 19. yüzyılda arşiv kaynaklarının bir kısmı edite edilip basılırken, Ranke ve Hammer gibi önemli tarihçiler de eserlerinde bunları kullanmışlardır.

RELAZIONI

- Bu kaynaklar arasında en meşhuru.
- 1268 yılında çıkan bir yasaya göre görevlerinden dönen Venedik elçileri görevlerini özetleyen bir rapor hazırlamak ve bunu Venedik senatosu önünde sunmak durumundaydı.
- Bunlar formulaic raporlar, sırasıyla nelerden bahsedeceği hep zamanla belli bir format içine oturmuş.
- Her ne kadar Venedik Senatosu ve bunun alt kollarındaki tartışmaların yazılması ve dışarıdaki insanlarla paylaşılması yasak olsa da,
  - 16. yüzyılın sonlarından itibaren bu relazione'ler çoğaltılıp satılmaya ve Avrupa'nın bir çok ülkesinde okurlarla buluşmaya başlamıştır.
  - Aynı zamanda berberlerde yüksek sesle okunduğu için kamusal alanda da güçlü bir algı oluşturmaktadır.

Michel Soriano'nun Relazione'si 1610 baskısı. Başlıklara dikkat.

1

Relatione del clariss.mo Michel
Soriano ritornato Ambas.r dal
Serenis.mo Re Catt.co Philip
po d' Austria
Nella quale si narrano le cose
contenute nella seguente
Tauola.

La quantita de suoi Regni, et Stati, et la qualita loro.
La somma dell' entrate d'essi, et l'. essito.
li modi di cauar denari.
La sua militia di Mare.
La qualita d'alquante persone professori di essa Militia.
La commodita d'accrescere l'armata.
La sua Militia di Terra
La comparatione di diuerse Militie.
La qualita di diuersi Suomini principali di guerra
La comparatione tra il Re di Spagna, Re di francia, et il
Turco.
La qualita dell' Imperator ferdinando.
La natura, educatione, et uita dil Re di Spagna.
La differenza c'h'é tra Carlo V.o et sua Maesta Catholica

RELAZIONI

- Dolayısıyla, Avrupa'nın Osmanlı algısını etkilemekle kalmamış, bu popülerliğini 19. yüzyılda modern tarihin ortaya çıkmasından sonra da sürdürmüştür.
- Leopold von Ranke bunları ilk kullananlardan. Ancak kendisine arşivlerde bu kaynaklara danışmasına tam anlamıyla izin verilmiyor.
- Bu kaynakları daha da fazla kullanan biri de Joseph von Hammer-Purgstall.
  - *Geschichte des osmanischen Reiches*

RELAZIONI

- Sultan
- Ailesi
- Vezirler ve kadınlar da dahil diğer önemli siyasi figürler
- Osmanlı maliyesi, kaba bütçe, tek tek gelir kalemleri
- Ordu (yeniçeriler, isyanlar)
- Donanma ve Tersane'deki çalışmalar
- Bazen İstanbul ve saray üzerine bilgiler
- Diğer devletlerle ilişkileri
- Bazen de bir iki kültürel, dini gözlem

RELAZIONI: ÇEŞİTLİ EDİSYONLAR

- Eugenio Albèri (ed.), *Le Relazioni degli Ambasciatori Veneti al Senato durante il secolo decimosesto* (Firenze: Società Editrice Firoentina, 1839-1863), 15 vols.
- Nicòlo Barozzi and Guglielmo Berchet, *Relazioni degli Stati Europei lette al Senato dagli Ambasciatori Veneti nel secolo decimo settimo* (Venezia: P.Naratovich, 1856-1878), 10 vols.
- Maria Pia Pedani (ed.), *Relazioni di ambasciatori veneti al Senato tratte dalle migliori edizioni disponibili e ordinate cronologicamente, vol. XIV: Costantinopoli, relazioni inedite (1512-1789)* (Torino: Bottega d'Erasmo, 1996).

RELAZIONELERE DAYANAN OSMANLI ÇALIŞMALARI

- Leslie P. Peirce, *The Imperial Harem: Women and Sovereignty in the Ottoman Empire* (New York: Oxford University Press, 1993).
- Gülru Necipoğlu, *Architecture, Ceremonial and Power: The Topkapı Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries* (Cambridge, MA and London: The MIT Press, 1992); *Sinan: Architectural Culture in the Ottoman Empire* (London: Reaktion Books, 2005).

MARINO SANUDO, I DIARII, 1496-1533

- Relazione'lerden çok daha zengin bir kaynak
- Venedik'in resmi vakanüvisi olmak isteyen Senator Marin Sanudo'nun Venedik Senatosu'na gelen bütün mektupları tek tek özetlediği 58 ciltlik "günlük"ü.
  - Ne yazık ki resmi vakanüvis olamayacak
- Sadece Osmanlı tarihi için değil, Akdeniz tarihinin bütünü için çok önemli bir eser.
- 1 Ocak 1496 – Eylül 1533.

MARINO SANUDO, I DIARII, 1496-1533

- Akdeniz'in bütün limanlarından, Venedikli tüccarların ve diplomatların olduğu her yerden gelen haberler.
- PROJE: Zeynep Yelçe, *On Altıncı Yüzyılın İlk Yarısında Akdeniz Haber Trafiğinde Osmanlı İmparatorluğu*, TUBİTAK, Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı.
- Gülru Necipoğlu, "Süleymân the Magnificent and the Representation of Power in the Context of Ottoman-Hapsburg-Papal Rivalry," in *Süleymân the Second and His Time*, eds. Halil İnalcık and Cemal Kafadar (İstanbul: Isis Press, 1993), pp. 163-194.
- Palmira Johnson Brummett, *Ottoman Seapower and Levantine Diplomacy in the Age of Discovery* (Albany, NY: State University of New York Press, 1994.)
- Ebru Turan, *The Sultan's Favorite: Ibrahim Pasha and the Making of the Ottoman Universal Sovereignty in the Reign of Sultan Suleyman (1516-1526)*, Doktora tezi, University of Chicago, 2007.

MARINO SANUDO, I DIARII, 1496-1533

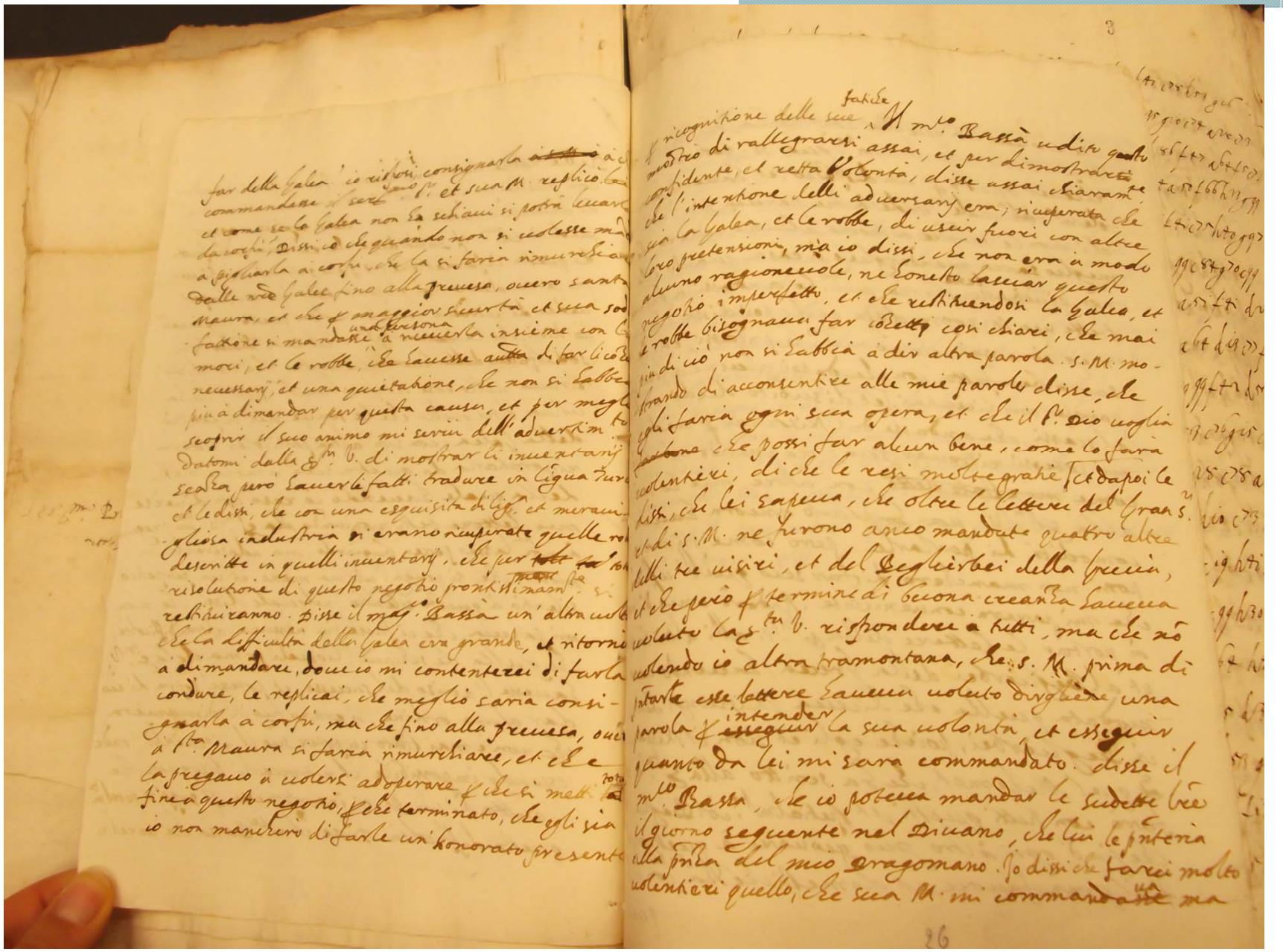
- KORSANLIK:
  - Nicolas Vatin, *L'Ordre de Saint-Jean-de-Jérusalem, l'Empire ottoman et la Méditerranée orientale entre les deux sièges de Rhodes, 1480-1522* (Paris: Peeters, 1994).
  - Emrah Safa Gürkan, *Ottoman Corsairs in the Western Mediterranean and Their Place in the Ottoman-Habsburg Rivalry, 1505-1535, Master Tezi, Bilkent Üniversitesi, 2006*
  - Volkan Dökmeci, *Venedik Kaynaklarına Göre II. Bayezid ve I. Selim Dönemlerinde Osmanlı Denizciliği ve Korsanlık,* Master tez,, İstanbul University, 2011).

MARINO SANUDO, I DIARII, 1496-1533

- Diplomasi alanında çok önemli bilgiler
  - Özellikle Venedik'teki Osmanlı elçileri üzerine
    - Maria Pia Pedani, *In nome del Gran Signore: Inviati ottomani a Venezia dalla caduta di Costantinopoli alla guerra di Candia* (Venezia: Deputazione Editrice, 1994)
  - Osmanlı sınır beyleri ile Venedik arasındaki ilişkiler üzerine
    - Maria Pia Pedani, *Dalla frontiera al confine* (Venezia: Herder Editrice, 2002).
  - Venedik balyosunun İstanbul'daki faaliyetleri.
    - Çok önemli zira bu erken dönemde İstanbul daha bir diplomasi merkezi haline gelmemiş ve ne Fransa, ne Avusturya, ne de İngiltere ve Hollanda daimi elçilikler açmamış.
- Her ne kadar Sanudo kadar zengin olmasa da başka diariiler de var.
  - Girolamo Priuli

DISPACCI COSTANTINOPOLI

- Dispaccio: Mektup
- Daimi Venedik elçilerinin Senato'ya ve yürütme organı Onlar Konseyi'ne gönderdiği düzenli mektuplar. Ayda 4-8 arası.
- 1560'lardan sonra düzenli bir şekilde.
- Her başkent var, Osmanlı için Dispacci Costantinopoli'ye bakılmalı. Bir kısmı *Archivio Proprio Costantinopoli* adıyla ayrı kategorize edilmiş.
- Özellikle son 6-7 yılda Venedik'e gelen artan sayıda master ve doktora öğrencisinin en çok kullandığı kaynak
- Osmanlı paşalarıyla başbaşa yapılan görüşmeler, diplomatik, siyasi ve ticari krizler ve çözümler, verilen rüşvetler, vs.

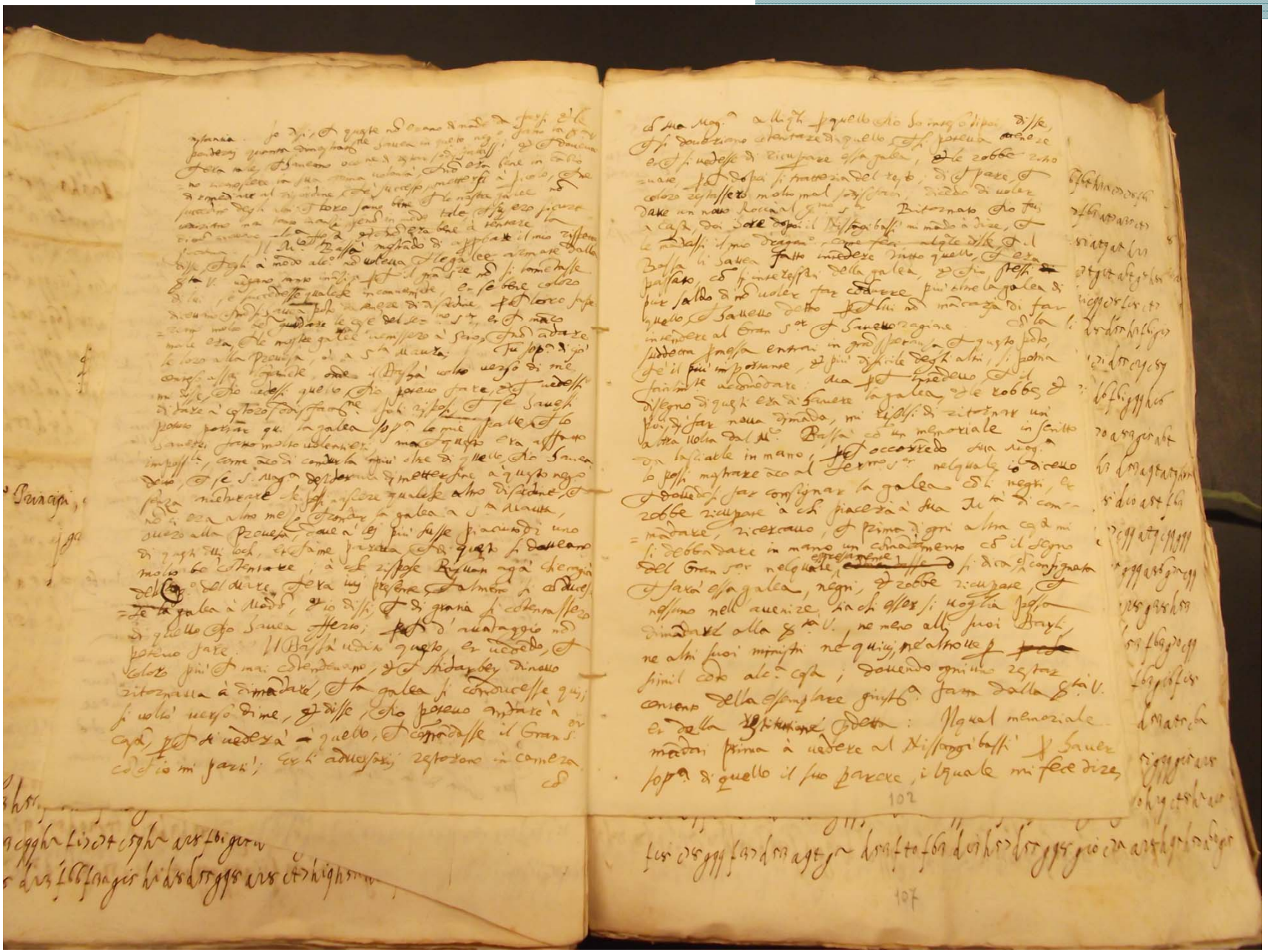

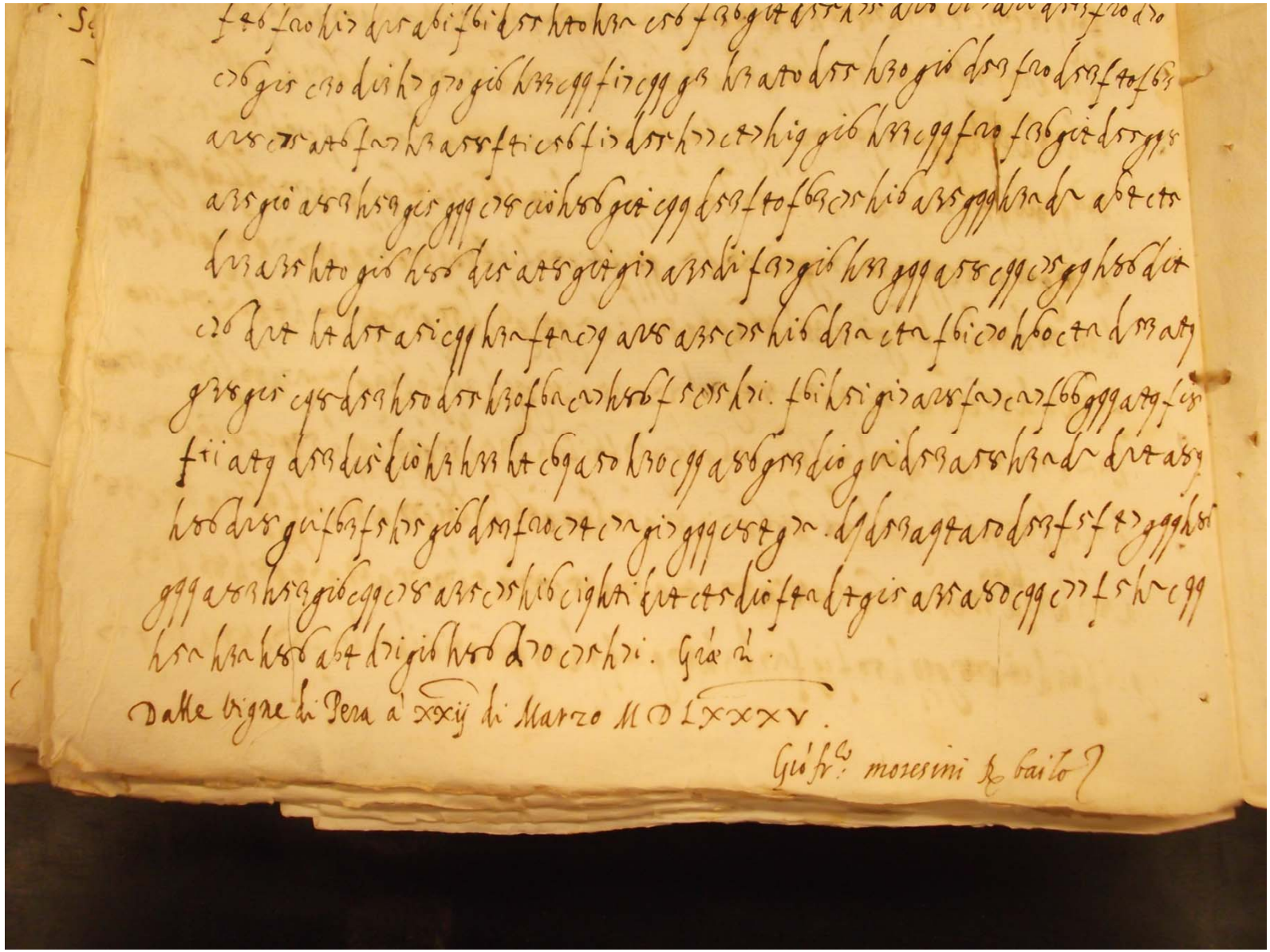
far della Galea, io risposi, consignarla ~~a~~ a
commandare il sereniss. Sig. et sua M. replicò ba
et come se la Galea non ha schiaui si potrà leuare
da corfù, Dissi io che quando non si volesse ma
a guardarla a corfù, che la si farà immediate a
dalle sue Galee fino alla Prouesa, ouero sant
maura, et che il maggior sicurtà di sua so
fattione si mandasse una persona a riceuerla insieme con
mori, et le robbe, che fussero atta di far lici
necessarij, et una quietatione, che non si fabbr
più à dimandar per questa causa, et per meglio
scoprir il suo animo mi seruii dell'aduertim
Datomi dalla S.ta V. di mostrar li inuentarij
scarsa però fauer le fatti tradurre in lingua turc
et le dissi, che con una esquisita diligenza, et merauig
gliosa industria si erano ricuperate quelle ro
descritte in quelli inuentarij, che per tutte le
risolutione di questo negotio prontissimamente si
restituiranno. Disse il mag.co Bassà un' altra cos
che la difficultà della Galea era grande, et ritorno
à dimandare, dove io mi contenterei di farla
condure, le replicai, che meglio saria consi-
gnarla a corfù, ma che fino alla Prouesa, ouer
à S.ta Maura si faria immediate, et che
la pregano à volersi adoperare, che si metta
fine a questo negotio, che terminato, che egli sia
io non mancherò di farle un honorato presente

3

di ricognitione delle sue
modo di rallegrarsi assai, et per dimostrarsi
confidente, et retta volontà, disse assai chiaramente
che l'intentione delli aduersarij era, ricuperata che
sia la Galea, et le robbe, di uscir fuori con altre
loro pretensioni, ma io dissi, che non era à modo
alcuno ragioneuole, ne honesto lasciar questo
negotio imperfetto, et che restituendosi la Galea, et
le robbe bisognaua far effetti così chiari, che mai
più di ciò non si fabbrica à dir altra parola. S. M. mo-
strando di acconsentire alle mie parole disse, che
egli faria ogni sua opera, et che il S.r Dio voglia
fauorire che possi far alcun bene, come lo faria
volentieri, di che le resi molte grathie. Et dapoi le
dissi, che lei sapeua, che oltre le lettere del Gran S.
di S. M. ne furono anco mandate quattro altre
delli tre uisiri, et del Begliarbei della Grecia,
et che però il termine di buona creanza saueua
uolentier la S.ta V. rispondere a tutti, ma che non
uolendo io altra tramontana, che S. M. prima di
partirsi esse lettere saueua uolentier dirgliene una
parola & intender la sua uolontà, et esseguir
quanto da lei mi saria commandato. disse il
m.co Bassà, che io potessi mandar le sudette lre
il giorno seguente nel Diuano, che lui le interia
alla presta del mio Dragomano. Io dissi che faressi molto
uolentieri quello, che sua M. mi commandasse ma

26

Dalle vigne di Pera a xxij di Marzo MDLXXXV.

Giúsr: morosini K bailo

DISPACCI COSTANTINOPOLI

- İstanbul'daki siyasi dedikodular, özellikle Osmanlı hanedanı ve paşaların hayatları ve siyasi faaliyetleri üzerine Osmanlı kronikleri tarafından sansürlenen bir çok detay.
  - Gerçek güç kavgaları ve siyasi hizipler
    - Günhan Börekçi, "Factions and Favorites at the Courts of Sultan Ahmed I (r. 1603-1617) and His Immediate Predecessors" (Unpublished Ph.D. Diss., Ohio State University, 2010).
    - Emrah Safa Gürkan, "Fooling the Sultan: Information, Decision-Making and the 'Mediterranean Faction' (1585-1587)," *Journal of Ottoman Studies* 45 (2015): 57-96.
    - Levent Kaya Ocakaçan'ın doktora tezi (daha sunmadı)

DISPACCI

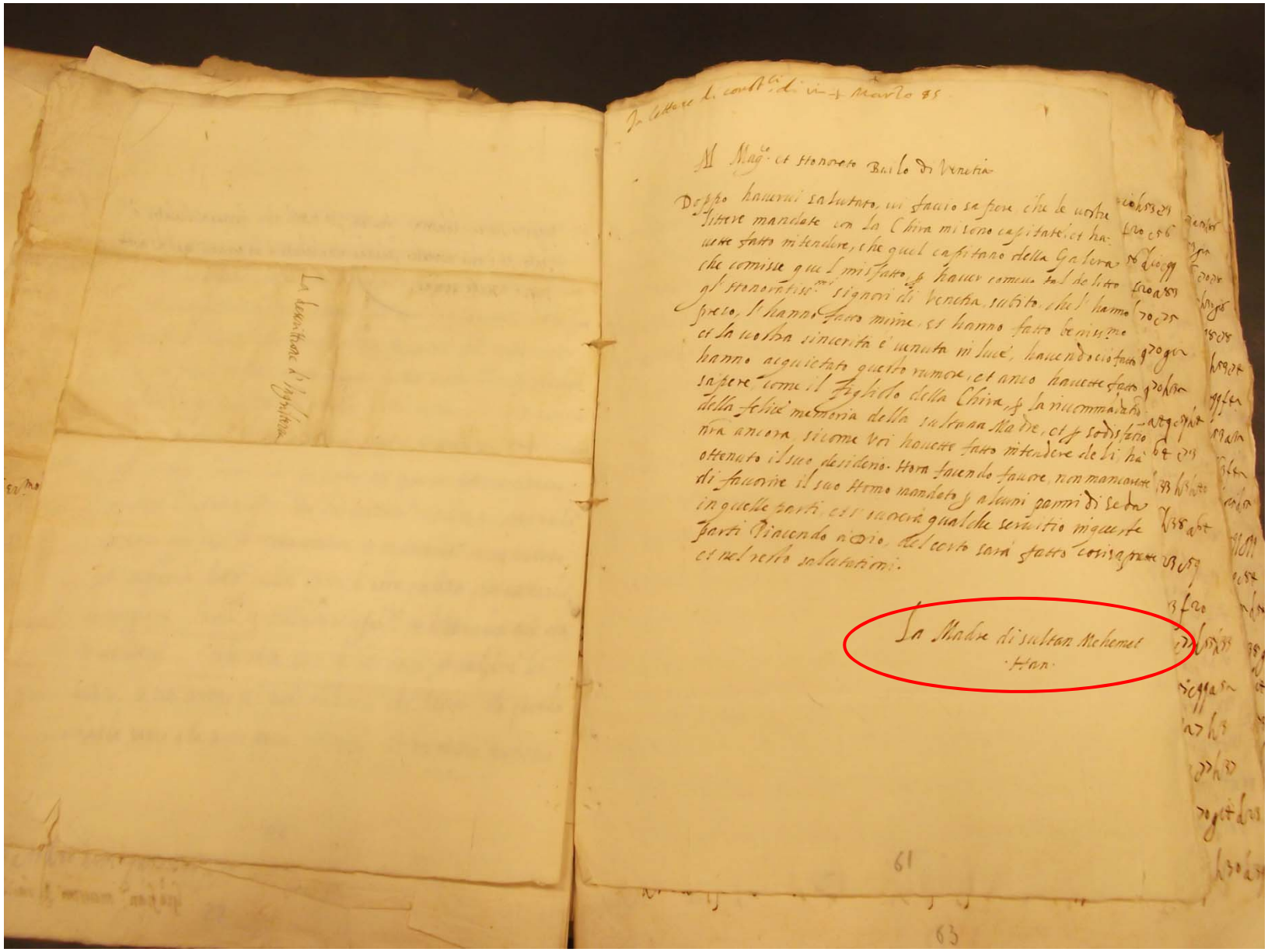
- Biyografik bilgiler ve ekabirin siyasi faaliyetleri üzerine sansürsüz ve detaylı bilgiler
  - Ahmet Arslantürk'ün doktora tezi
  - Evrim Türkçelik, "Cigalazade Yusuf Sinan Pasha y el Mediterráneo entre 1591-1606" (Ph.D. Diss., Universidad Autonoma de Madrid, 2012).
  - Muhammet Zahit Atçıl, "State and Government in the Mid-Sixteenth Century Ottoman Empire: The Grand Vizierates of Rüstem Pasha (1544-1561) (Unpublished Ph.D. Diss., University of Chicago, 2015).
  - Levent Kaya Ocakaçan, "Cigalazade Yusuf Sinan Pasha (c. 1545 – 1606)," *Mediterranea: recherche storiche* 34 (2015): 325-340.
  - Serap Mumcu'nun doktora tezi (tamamlanmadı)

DISPACCI

- Gene Osmanlı kroniklerinin sansürlediği Hristiyan ve Yahudi siyaset simsarları
  - Osmanlı siyaset, diplomasi ve istihbaratında önemli roller oynayan ve her ne kadar teorik olarak Osmanlı yönetiminin bir parçası olamasalar da, pratikte Akdeniz ve Avrupa çapındaki ticari, finansal ve istihbari bağları ve zenginlikleri sayesinde Osmanlı atamalarında ve karar alma mekanizmalarında önemli rol oynayan
    - Alvise Gritti (bu dönem için çok az dispacci var)
    - Joseph Nasi
    - David Passi (Osmanlı dökümanları üzerinden Faroqhi, Fodor ve Elif Özgen'in makaleleri)
    - Moses Benveniste
    - Salomon Ashkenazi, bkz. Benjamin Arbel, *Trading Nations: Jews and Venetians in the Early Modern Eastern Mediterranean* (Leiden: E. J. Brill, 1995).
    - Genel bir değ. Emrah Safa Gürkan, "Touting for Patrons, Brokering Power and Trading Information: Trans-Imperial Jews in Sixteenth-Century Constantinople," in *Detrás de las apariencias. Información y espionaje (siglos XVI-XVII)*, eds. Emilio Sola Castaño and Gennaro Varriale (Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá, 2015), pp. 127-151.

DISPACCI

- Osmanlı kaynaklarında neredeyse hemen hiç yer almayan, aldığında da idealize edilen saray kadınları ve harem ağaları. Valide Sultan, hasekiler, padişahların kızları, kızkardeşleri, paşaların eşleri, harem ağaları.
- Maria Pia Pedani, "Safiye's Household and Venetian Diplomacy", *Turcica,* 32 (2000): 9-31.
- Benjamin Arbel, "Nûr Bânû (c. 1530-1583): A Venetian Sultana?", *Turcica,* 24 (1992): 241-259.
- Peirce'in Harem kitabı Relazione'ler üzerine dayanmakta, ancak dispaccilerde daha önemli materyel bulunduğu unutulmamalı.

La Madre di sultan Mehemet
Han

DISPACCI

- Dispacci'nin içinde orijinal Osmanlıca belgeler de bulunmakta, bazen de bunların tercümesi bulunmakta.
- Bunların büyük bir kısmı gizli yollardan ele geçirilmiş.
  - Venedik balyosu hem Divan-ı Hümayun'daki katipler ve dragomanlar, hem de emirleri taşıyan ulak ve çavuşları rüşvetle satın alıp, istediği emrin kopyesini alabiliyor
    - Hatta bir örnekte, spesifik bir dökümanın peşinde olan balyos, Divan'daki köstebek katiplerden birine defterleri (registro) kontrol ettiriyor; ancak emir Divan'dan değil de Sadrazamın kapısından çıktığı için bulunamıyor.

DISPACCI

- Spekülatif nitelikte olabilecek şeyler de bulunmakla beraber, diğer Osmanlı kaynakları ile karşılaştırılabilecek case-studyler bulunduğunda, bunların oldukça güvenilir kaynaklar olduğu ortaya çıkmaktadır.
  - Emrah Safa Gürkan, "Laying Hands on *Arcana Imperii*: Venetian Baili as Spymasters in Sixteenth-century Istanbul, baskıda.
- İstanbul'daki diplomatik cemaat Saray ve paşalarla çok samimi olabilmekte ve çıkar ilişkileri geliştirebilmektedir.
  - Sürekli çift yönlü bilgi akışı.
  - Bazen sarayda hemşehrilerini bulabilmektedirler
    - Bailo Bernardo ile Kapudanı Derya Uluc Hasan Paşa Venedik'ten çocukluk arkadaşı

DISPACCI

- Siyasi ve diplomatik bilginin yanı sıra başka bilgilere de rast gelmek mümkün
  - Yangınlar
  - Salgın hastalıklar
  - Depremler
  - Sultan'ın hareketleri, ava çıkışlar
  - Şehirdeki imar çalışmaları
  - İsyanlar
  - Atamalar
  - Hanedan üyeleri ile ilgili bilgiler
    - Kim kimin annesi, karısı, etc.
    - Ölü doğan şehzadeler
  - Bunlar bir iki cümle ile kısaca anlatılsa da, savaş dönemleri hariç neredeyse bir gazete sürekliliğinde olan bu raporlar uzun tarihsel dönemler baz alınarak incelenirse önemli verilere ulaşılabilir.

LETTERE DI AMBASCIATORI

- Bunlar da dispacciler gibi balyosların mektupları ve ekleri
- Daha seyrek, dispaccileri tamamlar nitelikte, aynı şeylerden bahsediyor
- Bunlar 200 kişilik Senato yerine, 17 kişilik Onlar Konseyi'nin capolarına, yani reislerine gidiyor.
- Daha gizli mevzulardan bahsediyorlar.

CALENDAR OF STATE PAPERS, VENICE

- İngilizler'in çeşitli yabancı arşivlerden İngiltere'yi ilgilendiren dökümanları edinip İngilizce'ye çevirmesi
- Bailo'nun dispaccileri de İngiliz çıkarlarını ilgilendirdiği ölçüde dahil edilmiş.
- Özellikle Osmanlı başkentindeki diplomatik mevzuları İtalyanca bilmeyenlerin hizmetine sunması açısından önemli.
- Mesela 1590'lı yıllardaki aktif İngiltere – Osmanlı – Fransa ittifak çalışmaları
- http://www.british-history.ac.uk/search/series/cal-state-papers--venice
- *Calendar of State Papers Relating To English Affairs in the Archives of Venice*, 1202-1657, 38 cilt (Londra: 1864-1947)

DOCUMENTI TURCHI

- Venedik arşivindeki belgelerin hemen hepsi İtalyanca değildir, Osmanlı İmparatorluğu ile Venedik arasındaki ilişkileri düzenleyen bazı orijinal Osmanlıca belgeler de bulunmaktadır.
- Çok detaylı bir regestası, belgelerin kısa özetiyle birlikte
  - *I "Documenti Turchi" dell'Archivio di Stato di Venezia*, a cura di Maria Pia Pedani Fabris (Venezia: Ministero per i Beni Culturali e Ambientali Ufficio Centrale per i Beni Archivistici, 1994)
- Gökbilgin, M. Tayyib, "Venedik Devlet Arşivindeki Vesikalar Külliyatında Kanuni Sultan Süleyman Devri Belgeleri", *Belgeler: Türk Tarih Belgeleri Dergisi,* I (1964), pp. 119-220
- Gökbilgin, M. Tayyib,"Venedik Devlet Arşivindeki Türkçe Belgeler Kolleksiyonu ve Bizimle İlgili Diğer Belgeler", *Belgeler: Türk Tarih Belgeleri Dergisi,* V-VIII (1968-71), pp. 1-153

DOCUMENTI TURCHI

- Bunlar sadece İstanbul Venedik arasındaki ilişkileri değil, sınır yetkilileri arasındaki ilişkileri incelemesi açısından da önemlidir.
  - Sınır ilişkileri
  - Osmanlı ve Venedik arasındaki diplomatik ve ticari problemler nasıl çözülüyordu?
    - Ticaret, korsanlık, esaret
    - Osmanlı – Venedik işbirliğiyle denizde bir düzen kurmak
  - Osmanlı ekabirine verilen hediyeler, rüşvetler
  - Osmanlı tüccarlarının Venedik'teki faaliyetleri
    - Cemal Kafadar, "A Death in Venice (1575): Anatolian Muslim Merchants Trading in the Serenissima", *Journal of Turkish Studies*, 10 (1986): 191-218.
  - Ahdnameler, fetihnameler, etc.

BAILO A COSTANTINOPOLI

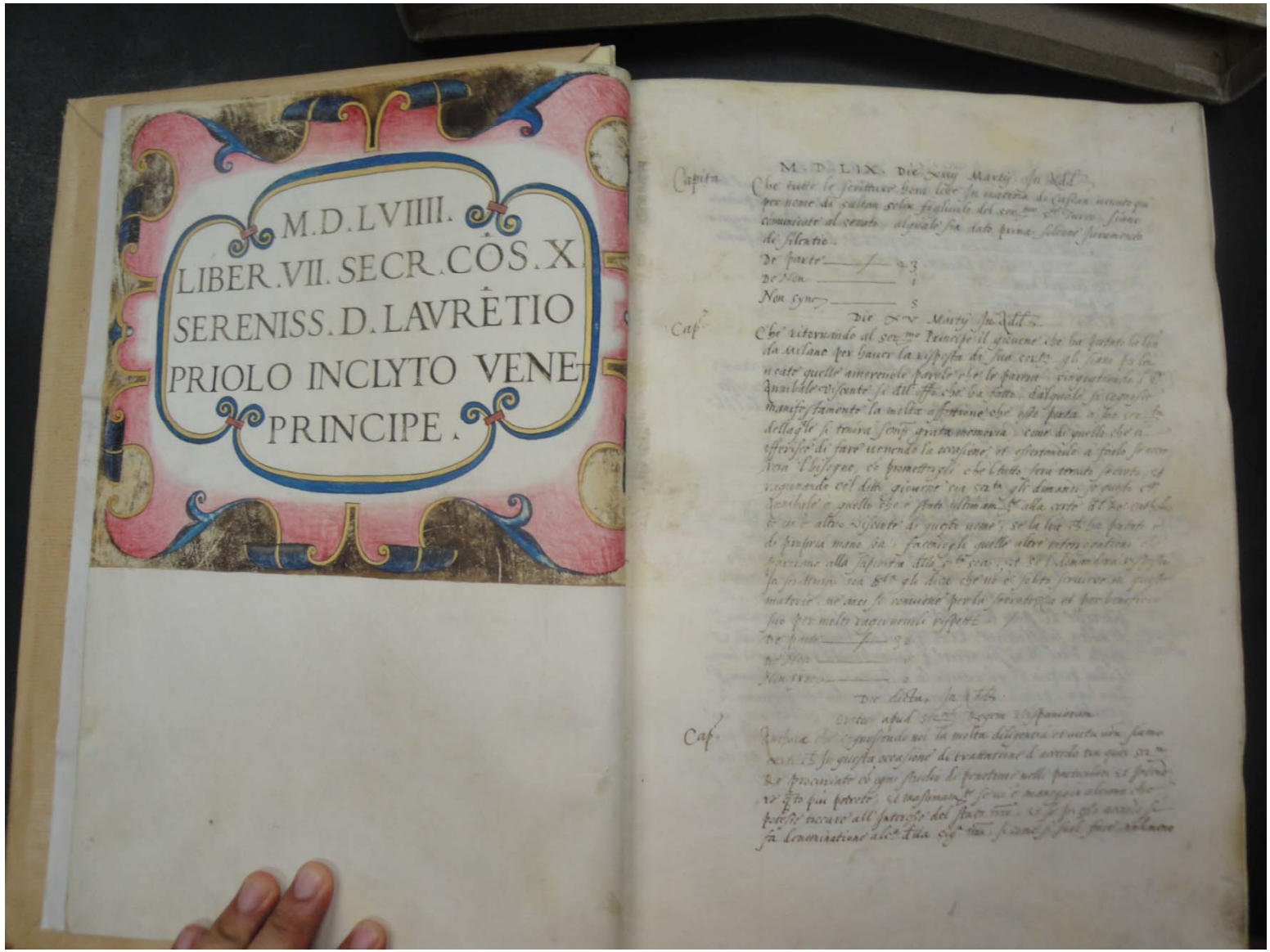
- Venedik balyosunun kançılaryasının ürettiği belgeler
- 400 buste
- 15. yy nadir, 16. yy sonundan 18. yy sonuna
- Bunların çeşit çeşit tipleri var ama içlerinde en önemlisi Carte turche
  - 12 buste, 36 defter: 1589-1785
  - Osmanlıca hüküm, nişan, ferman, berat, hüccet ve arzıhallerin balyosluktan kalan kopyaları ve tercümeleri (Orj. Venediğe)
  - İlk 11 defter: Serap Mumcu, *Venedik Balyosu'nun Defterleri / The Venetian Bailo's Registers (1589-1684)* (Venezia Edizioni Ca' Foscari, 2014)

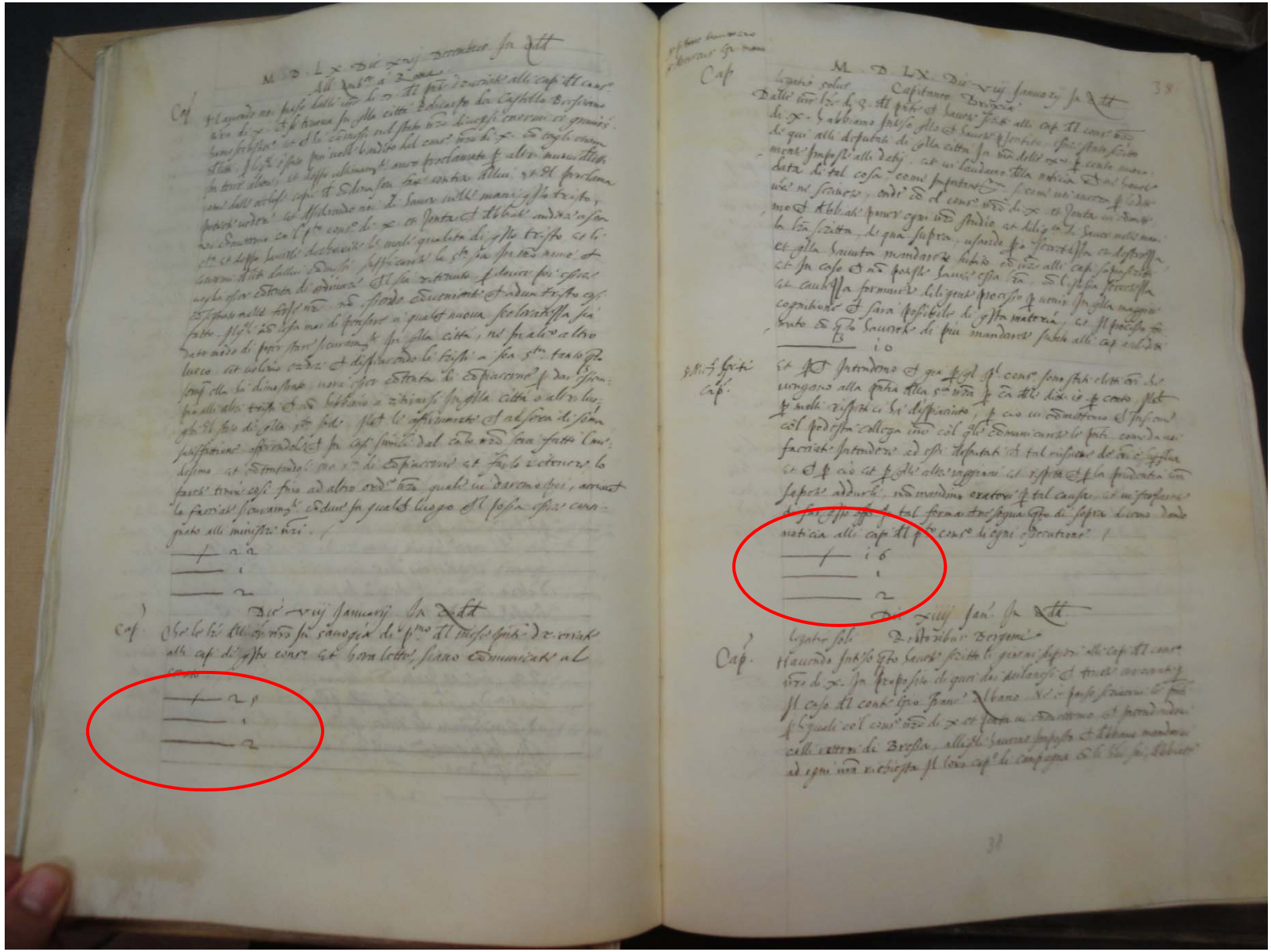
BAILO A COSTANTINOPOLI

- Bunun dışında diğer fonlarda Osmanlı tarihine tanjant bazı belgeler
  - Giustiniana Migliardi O'Riordan, "Un fonds des archives de Venise qui vient d'être classé : les archives du Baile à Constantinople (XVIe-XIXe siècles)," *Turcica* 33 (2001): 339-367.
  - Venedikten balyosa giden emirler ve bazı mektuplar
  - Balyos ile diğer Venedik konsülleri ve Stato da Mar'daki görevliler arasındaki yazışmalar
  - Balyosluğun harcamaları ve personellerini ilgilendiren detaylar,
  - Ticari kontratlar, pasaportlar, diğer noterlik ve konsolosluk hizmetleriyle alakalı belgeler
  - Venedikli tüccarların arzıhalleri
  - Balyosların Venedik vatandaşları arasındaki ihtilaf durumunda verdikleri kararlar ve hakemlik görevleriyle ilgili belgeler

PARTI SECRETE

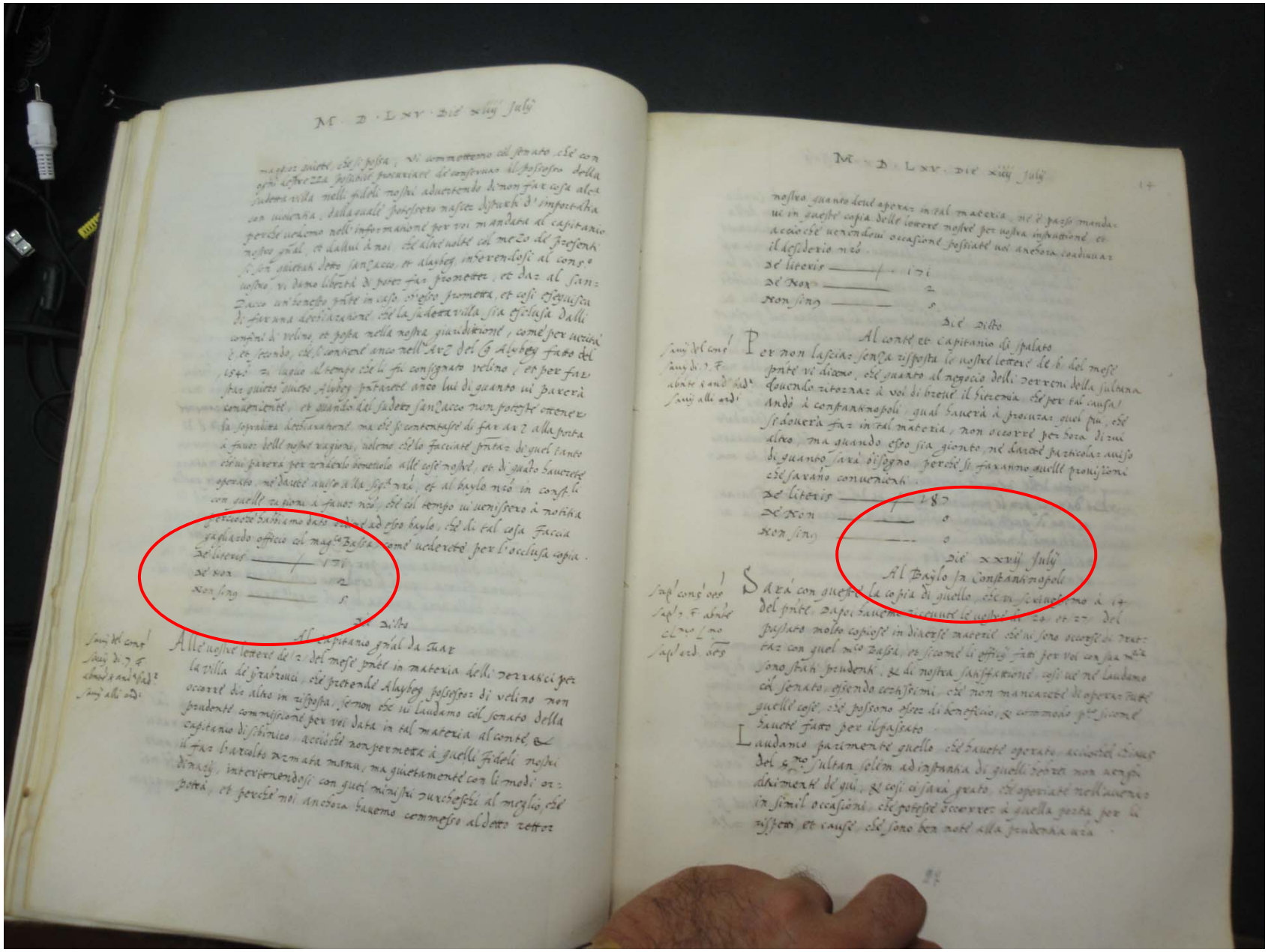
- Venedik cumhuriyeti'nin ana karar alma organı olan *Consiglio dei Dieci* (Onlar Konseyi'nin) aldığı kararlar.
- Format olarak bizdeki Mühimmelere benziyor. Gelen raporların özetini verdikten sonra verilen emri veriyor özet halinde.
  - 1-2 paragraftan 1-2 sayfaya dek
  - Oylamayı göstermesi hasebiyle önemli. Venedik karar alma mekanizmasındaki bölünmeleri görebiliyoruz.
- Venedik – Osmanlı ilişkilerinin daha gizli kalmış yönleri. Burada konuşulanlar Venedik'in daha kalabalık diğer karar organları (Senato vs.) paylaşılmıyor.

M.D.LVIIII.
LIBER.VII. SECR.COS.X.
SERENISS. D. LAVRETIO
PRIOLO INCLYTO VENE-
PRINCIPE.

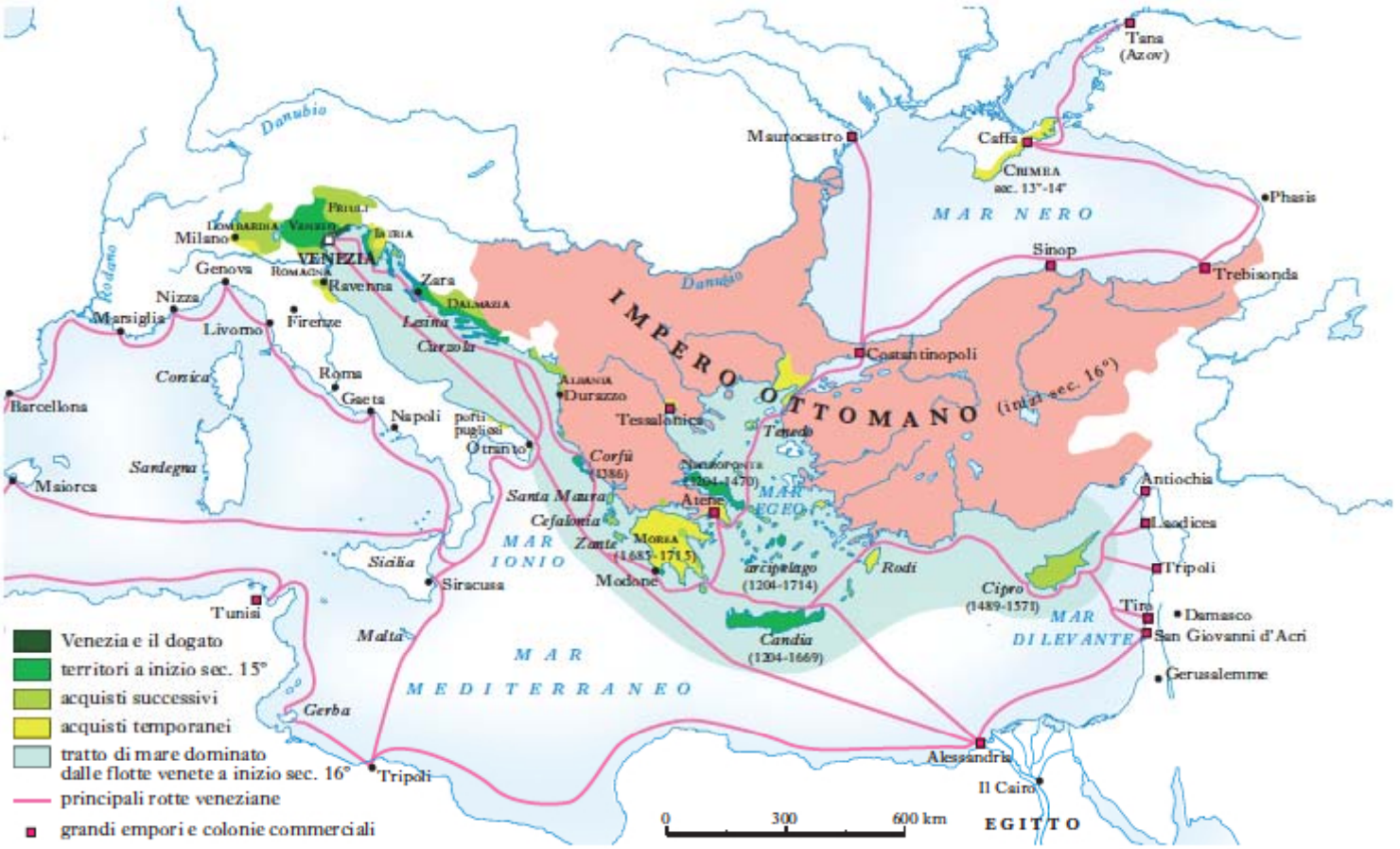
DELIBERAZIONI

- Venedik Senatosu'nda alınan kararlar
- İstanbul ile ilgili Deliberazioni Costantinopoli, bailoyla veya Venedik kolonilerindeki diğer görevlilerle yapılan yazışmalar, alınan kararlar.
- Bu ve Parti Secrete Osmanlı – Venedik ilişkileri üzerine genel bir panorama sunuyorlar.
- Çok ilginç şeyler bulunamasa da, başlangıç için ideal
  - Paleografik zorluklar yok
  - İtalyancası kolay
  - Kısa ve öz

LETTERE DI RETTORI ET ALTRE CARICHE

- Venedik İmparatorluğu' nun çeşitli bölgelerindeki görevlilerle Venedik arasındaki yazışmalar
- Sınırdaki diplomasi, askeri ve istihbari ilişkiler

CINQUE SAVII

- Burada ticareti ilişkiler ile ilgili bir çok belge bulmak mümkün
- Osmanlıca belgeler de çok fazla var burada
- Genel ticaret tarihi ya da bölge tarihi için ideal
- Özgür Oral'ın doktora tezi
- Konsolosluk belgeleri
  - İzmir
  - Selanik
  - İstanbul
  - Draç
  - İskenderiye
  - Halep
  - Rodos
  - İşkodra
  - Cezayir
  - Tunus

INQUISITORI DI STATO

- Onlar Konseyi'nin arasından seçilen 1539'da kurulan 3 kişilik bir kurum.
- Devlet sırlarının saklanması ve yayılmasının önlenmesiyle görevli.
- Casusluk ve karşı casusluk
  - Osmanlıları hedef alan Venedik casusları, bunların Osmanlı siyasetinin en gizli sırlarını içeren raporları
  - Takip edilen Osmanlı casusları, Os. İstihbaratı
  - Sabotaj, suikast, rüşvet ve ihanet (kale içlerine sızma, etc.)

Venedik kaynaklarının Osmanlı Tarihçiliği'ne olası katkıları

- Osmanlı kaynaklarının göstermediği siyasi figürler, hizipler arasındaki güç kavgaları.
  - Kadın
  - Gayrımüslim siyaset simsarları
  - Osmanlı şehzadeleri
- Daha az önemi haiz bireyler üzerine çeşitli bilgiler. Tekil hikayeler
  - Casuslar, köstebekler
    - Emrah Safa Gürkan, "Espionage in the 16th century Mediterranean: Secret Diplomacy, Mediterranean go-betweens and the Ottoman-Habsburg Rivalry" (Ph.D. Diss., Georgetown University, 2012).
  - Mühtediler
    - Eric Dursteler, *Renegade Women: Gender, Identity, and Boundaries in the Early Modern Mediterranean* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2011).
  - İstanbul'daki Avrupalı diplomatlar ve tüccarlar arasındaki kavgalar, çekişmeler

Venedik kaynaklarının Osmanlı Tarihçiliği'ne olası katkıları

- Sınır ilişkileri.
  - Osmanlı devleti'nin ademi merkeziyetçi yapısı ve
  - Metin Kunt'un ortaya koyduğu kapu paradigması düşünüldüğünde
  - Sadece merkezin, merkezde de sadece sarayın (Divan-ı Hümayun, etc.) faaliyetlerini kapsayan Osmanlı arşivlerinin tarihçiler olarak bizi kısıtladığı ortadadır.
  - Sınır boylarında aktif diplomasi ve askeri faaliyetler bulunmaktadır.
  - Venedik belgeleri bunu çok güzel yansıtmaktadır.
  - Maria Pia Pedani, *Dalla frontiera al confine* (Venezia: Herder Editrice, 2002).

Venedik kaynaklarının Osmanlı Tarihçiliği'ne olası katkıları

- Uzun yıllar kesintisiz devam ettiği için
  - Yangınlar
  - Salgınlar
  - Depremler
  - Sarayın ve hanedanın yer değiştirmeleri, avlanmalar
  - Hanedan üyeleri ile ilgili bilgiler
    - Kim kimin annesi, karısı, etc.
    - Ölü doğan şehzadeler
  - Şehirdeki imar çalışmaları
  - İsyanlar
  - Atamalar

Venedik kaynaklarının Osmanlı Tarihçiliği'ne olası katkıları

- Osmanlı ve Avrupa devletleri arasındaki ilişkiler
  - Sadece ahdname vs. gibi formulaik Osmanlı kaynaklarına dayanan eserlerin yansıtamadığı gündelik diplomasinin yansıtılması açısından Venedik kaynakları başta olmak üzere elçilik raporları çok önemli
  - Gündelik diplomasi
  - Siyaset simsarları, aracılar, dragomanlar ve diğer gayrı resmi diplomatik figürler
    - Emrah Safa Gürkan, "Mediating Boundaries: Mediterranean Go-betweens and Cross-Confessional Diplomacy in Constantinople, 1560-1600," *Journal of Early Modern History* 19 (2015): 107-128.
  - 16. yy için sadece Venedik ve Avusturya raporları var, daha sonra
  - Fransa (17. yy)
  - Hollanda (17. yy)
  - İngiltere (17. yy ortasından itibaren)

Venedik kaynaklarının Osmanlı Tarihçiliği'ne olası katkıları

- Akdes Nimet Kurat, *Türk-İngiliz Münasebetlerinin Başlangıcı ve Gelişmesi (1553-1610)* (Ankara, 1953)
- A. H. de Groot, *The Ottoman Empire and the Dutch Republic: A History of the Earliest Diplomatic Relations, 1610-1630* (Leiden/Istanbul, 1978)
- G. R. Bosscha Erdbrink, *At the Threshold of Felicity: Ottoman-Dutch Relations during the Embassy of Cornelis Calkoen at the Sublime Porte, 1726-1744* (Ankara, 1975)
- Daniel Goffman, *Britons in the Ottoman Empire, 1642-1660* (Seattle, 1998)
- Kemal Beydilli, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar: XVIII. Yüzyılda Osmanlı-Prusya Münasebetleri* (Istanbul, 1985)
- Güneş Işıksel, "La politique étrangère ottomane dans la seconde moitié du XVe siècle: le cas du règne de Selîm II (1566-1574)" (Ph.D. Diss., École des Hautes Études en Sciences Sociales, 2012).
- Emrah Safa Gürkan, "Espionage in the 16th century Mediterranean: Secret Diplomacy, Mediterranean go-betweens and the Ottoman-Habsburg Rivalry" (Ph.D. Diss., Georgetown University, 2012).